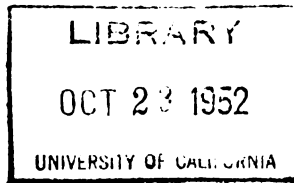

НАШ ЈЕЗИК.

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. III св. 9-10

БЕОГРАД 1952

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Југославија и сродне изведене речи	287
2. Драгиша Живковић: Накнадно додате и уметнуте реченице стављање запете	291
3. М. Шевановић: Замаскирати, закамуфлирати . . . . ., сконцентрисати	303
4. В. М. Мићовић: О неким стручним називима (свршетак)	309
5. В. В. Пешровић: Речи изведене од основе <i>магнет</i>	322
6. И. Поповић: Прилог географији неких наших речи	326
7. Језичке поуке	333
8. Регистар речи	341

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1952

Штампарија и књиговезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

ЗАМАСКИРАТИ, ЗАКАМУФЛИРАТИ ... СКОНЦЕНТРИСАТИ

Читајући један наш књижевни лист наишао сам у њему на реченицу: *То су замаскирали непријатељи којима* итд. — У вези с глаголом ове реченице неће, мислим, бити безвредно да се задржимо на употреби овога и њему сличних глагола. Последњих година, управо од Другог светског рата, у нашој дневној штампи и текућој литератури, нарочито преводној, сваки час наилазимо на глаголе *замаскирати* и *закамуфлирати*, који су — ово нимало није тешко доказати — примљени у блиској прошлости из руског језика. Раније су се с потпуно истим значењем употребљавали глаголи *маскирати* и *камуфлирати*, а и данас их у овоме облику обично употребљавају писци који пазе на чистоту свога језика.

Када је још у току рата, пред његов крај, ослобођењем нашег главног града, и првих година по ослобођењу, почео да се живо развија културни живот код нас, тада се много преводило с руског језика и многи су учили тај језик. У таквим условима су се понеке руске речи, нарочито ако су по облику сличне нашим речима, често из нехата, а гдекад и свесно, узимале из руског и уносиле су се у наш језик. Тада су и руски глаголи *замаскировать* и *закамуфлировать* пренесени у наш језик у облику с посрбљеним завршетком инфинитива, као *замаскирати* и *закамуфлирати*. И сада у преводима с руског језика и у журналистици нашој ретко срећемо ове глаголе употребљене у раније употребљаваном облику, без префикса *за* — осим у случајевима кад су несвршеног вида. Штавише, и неки познатији писци наши (примере није потребно наводити) данас

ове глаголе са значењем свршеног вида употребљавају искључиво с префиксом *за*. Пре Другог светског рата они се у оваквом облику нису употребљавали. Ако и наиђемо на који усамљен такав случај, опет можемо бити сигурни да је то несумњици русизам. (У грађи Института за језик Српске академије наука ја сам нашао један једини такав пример у Дневнику П. Тодоровића — Повлачење се извршило одмах, а да га боље *замаскирају* итд.

За заменом ових глагола без префикса *за* њиховим обликом с тим префиксом није било никакве стварне потребе. Могло би се, истина, претпоставити да, с једне стране, потреба за видским диференцирањем налаже перфектизовање тих и таквих глагола кад то смисао њихов захтева. А с друге стране се намеће и помисао на сличне случајеве додавања домаћег префикса глаголима страног порекла а двојаког вида, какви су и глаголи *маскирати* и *камуфлирати*. Овде углавном мислим на глагол *концентрисати*, коме се додаје префикс *с* (*са*), те се као свршен све чешће употребљава у облику *сконцентрисати*, иако у основи нема разлике у значењу овако сложеног и простог глагола *концентрисати*. С обзиром на ову чињеницу и глаголу *сконцентрисати* су прављене замерке. Покушаћемо да докажемо с колико је права то чињено. Али без обзира на то, по нашем мишљењу, *замаскирати* и *закамуфлирати* се не могу поистовећивати с глаголом *сконцентрисати*. Не могу, прво, због тога што се употреба овог последњег није јавила ни под каквим страним утицајем, него, напротив, у спонтаном настојању да се један стран глагол колико-толико понароди, што се ипак он значењем својим бар у нијанси разликује од основног глагола, и, нарочито, што је глагол *сконцентрисати*, баш због изнесеног, узео врло широке размере, те га одавна употребљавају многи и врло познати наши писци. У првоме реду да би указали на ту нијансу у значењу према простом глаголу (за језичко осећање наших људи *концентрисати* је прост глагол, иако је он *de facto* сложен с префиксом *соп*, који значи исто што и наш префикс *са*), навешћемо неколико примера за употребу глагола *сконцентрисати*:

Који би песник могао *сконцентрисати* цео свој геније и цео век... на стрпљиву изградњу једне књиге као што је Божанствена комедија (Ј. Дучић, Сабрана дела 6, стр. 328, 1932 г.); — Још је већа тешкоћа у томе што се пажњом коју смо *сконцентрисали* на посматрану појаву ова сама или сасвим прекида или модификује (Превод Психологије В. Јерусалема 1923 г., стр. 7); — Споредно је, господо, на кога ће се *сконцентрисати* папири (Д. С. Николајевић, Парола, 1926, 9); — Турска војска *сконцентрисана* пред крај 1689 у Скопљу потукла је ћесаровце (Ј. Радонић, Ђорђе Бранковић 1929, 258/9); — На ову су капију Турци при последњој опсади *сконцентрисали* све своје напоре (Ч. Мијатовић, Слике 166, стр. 592); — У Дробњацима је сваки сељак, и дрводеља... зидар, качар, једном речи, он је у себи *сконцентрисао* све занате који су потребни (Тих. Ђорђевић, Наш нар. живот I, стр. 45, 1930 г.); — Ретко је који могао безмерност своје љубави да *сконцентрише* само на једну жену (Ј. Дучић, Сабрана дела 6, 1933, стр. 96).

Као што се и из ово неколико наведених примера види, *сконцентрисати* има унеколико посебно значење перфективно употребљеног глагола *концентрисати*. Зато ја не бих могао прихватити мишљење које је г. Марко Цар изнео у своме чланку *Антологија ружнога* (Наш језик II, 1934, стр. 12), према коме је *сконцентрисати* непотребан и „немогућ“ плеоназам, зато што се у самом основном глаголу *концентрисати* већ садржи исти префикс. А осим тога је, иако је ово последње тачно, ипак постојало и лингвистичких разлога за стварање овога глагола са једним његовим, етимолошки гледано, плеонастичним делом. Глагол *концентрисати* се, прво, како рекосмо, у нашем језику, мислим народном, није могао осећати као сложен, па ни додавање префикса *с* (*са*) није у томе осећању никаква редупликација. А друго, свршени глагол *концентрисати* (*се*), бар у материјалном значењу, све се више осећа као стручни термин; напр.:

Најбоље је купити већ готове *концентрисане* чорбе (П. Вуксановић, Штеточине воћака 1933 г., стр. 117); — Јаки *концентрисани* раствори бакарних и цинкових једињења уништавају заразне материје (Влад. Ђорђевић, Марв. лекар стр. 55); — ... Но с тим да се на сваком суду *концентрисане* сирћетне киселине мора ставити бар етикета (Трошарински зборник 1929, стр. 240) и сл. Посебно у војној терминологији:

Главне немачке снаге имају се *концентрисати* на француској граници (Ј. М. Јовановић, Стварање државе књ. II, стр. 33, 1929); — Аустријанци су објавили Србији рат, припремили и *концентрисали* сву војску према граници (К. Д., Наши хероји 1930, стр. 72).

У овом последњем случају глагол *концентрисати* са својом објекатском допуном обично значи *прикупљати* (и *прикупити*) војску на једном сектору, а у исто време је и *припремати* (одн. *припремити*) за евентуалну борбу. И уопште се може рећи да овај глагол данас (не једино као хемиски термин) значи *прикупљати* и *прикупити* (дакле и имперфективно и перфективно), односно постављати и поставити, груписати нешто у једном пределу; исп. пример: ... *као што су се одразиле у индустрији с обзиром на њему концентрисаност* (Б. Кидрич, Привредни проблеми стр. 112). *Сконцентрисати*, међутим, значи — на просторно ограниченом размаку, на једном једином месту, у једној тачки, тако рећи, *скупити* или *поставити* нешто. Ово значење нам јасно потврђују горе наведени примери у којима се говори: о усретсређењу љубави на једној жени (пошао сам сада обрнутим редом), о познавању више заната од једног јединог човека, о *прикупљању* свих снага напада на само једну капију итд. Истина је да ће гдекоји писац још у овоме значењу употребити глагол и без префикса *с* (*са*). Њихова је пажња сва *концентрисана* на оно што раде (Гласник проф. друштва, књ. XII, стр. 321, 1931 г.); — На то, дакле, *концентрисах* сву своју пажњу (Др. Вл. Ђорђевић, Просв., 153). Па и за ова два примера се не би могло рећи да је усредсређивање пажње одвећ ограничено. А ја сам их навео

зато што би у њима данас за многе био обичнији тај глагол сложен с префиксом *с*. И заиста се с објекатским допунама: *мисао* и *пажња* — *сконцентрисати* неупоредиво чешће употребљава него *концентрисати*. Једном речју, кад год је потребно претставити да се ради о скупљању, о постављању, о усредсређењу нечега на изузетно ограниченем простору, данас ће се употребити глагол *сконцентрисати*. Г. М. Цар је на наведеном месту сасвим тачно рекао да се „код нас готово без изузетка данас пише (требало је рећи и говори — М. С.) *сконцентрисати*“. Ово наравно произлази из чињенице што је тај глагол добио унеколико посебно значење, за које смо, верујем, доказали у чему се састоји. И при процени потребе за постојањем глагола *сконцентрисати*, поред *концентрисати*, свакако се мора водити рачуна и о приказаној нијанси у његову значењу и о ширини његове употребе, коју је у првоме реду условило то посебно значење. М. Цар, свакако, ово није имао у виду кад је глагол *сконцентрисати* унео у антологију ружнога.

А не може се једнако судити и о употреби глагола *замаскирати* и *закамouflирати*. Они, истина, с глаголом *сконцентрисати* имају заједничких елемената, али су неки од тих елемената само привидно такви. Прости основни глаголи: *маскирати* и *камouflирати* су, као и *концентрисати*, двојаког вида — имперфективног и перфективног. Затим су прва два глагола по саставу изведене просте речи, а такав је за наше језичко осећање (иако стварно није) и последњи глагол. И могло би се рећи да је у циљу видског диференцирања у свим тим случајевима дошло до њихова перфектизовања додавањем префикса. Префикс је, будући домаћег порекла, и у оба прва случаја, као и у трећем, осим прецизирања вида имао и функцију делимичног понарођивања тих глагола, па су они поред осталог, рекло би се, постали нешто ближи нашем језичком осећању. Али за додавање префикса глаголима *маскирати* и *камouflирати* да би се тим прецизирала њихова свршеност није било никакве потребе, јер читав низ оваквих глагола примљених из страних језика — а има их таквих и домаћег порекла — могу бити и

свршеног и несвршеног вида; такви су: *телеграфирати*, *теелефонирати*, *моловати*, *калаисати*, *асфалтирати*, *ручати*, *вечерати* и сл. И увек се из смисла реченице у којој су употребљени лако схвати када су имперфективни а кад перфективни. Потреба за видским диференцирањем није довела ни до уопштавања употребе глагола *сконцентрисати*, већ нијанса у његову значењу. Истина је да се и данашња ширина употребе глагола *замаскирати* и *закамуфлирати* заснива једним делом на значењу њихова префикса којим се у нашем језику често граде сложени глаголи као што су: *забацити*, *затурити*, *заклонити*, *закрити* и сл. глаголи који значе наместити нешто тако да се не може лако пронаћи и открити, а то је управо и значење глагола *замаскирати* и *закамуфлирати*. Само ваља имати на уму да је у свему исто, апсолутно исто, и значење основних њихових глагола, без префикса *за*. То с једне стране.

Осим овога не треба губити из вида да се овде није, као у случају с глаголом *сконцентрисати*, спонтано стао додати домаћи префикс страним глаголима да их, с једне стране, понароди и да, што је важније, с друге стране, обележи за једну нијансу друкчије значење. У ова два примера имамо, како смо у почетку казали, стране речи за чијим прихватањем немамо никакве потребе, и њих не треба узимати место већ примљених речи — *маскирати* и *камуфлирати*, иако су и ове две речи страног порекла. Ово би утолико било бесмисленије што то значи исте стране речи мењати само у томе што бисмо их заменили обликом који су оне добиле у једном трећем, такође страном језику.

М. Стевановић